

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrto leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 21. oktobra 1863. ~

Gospodarske stvari.

Zakaj se mora kmetovavec dandanašnji več učiti in mora več vedeti kakor nekdanj.

Ni davno, kar sem slišal nekega sicer pametnega moža mrmrati zoper vse nove naprave in skušnje, ki se v kmetijstvu delajo, in zametovati kmetijske bukve in društva. „Kako moram svoje krave in vole gleštati“ — mi pravi — „sam dobro vem; in koliko pridelka mi njive donašajo, tudi vem, in še bolj kakor marsikdo drugi, da pa niso njive ena k drugi enako rodovitne, mi tudi ni treba praviti. Skrbim pri gospodarstvu v vseh rečeh za pravi red in čednost, redim živino z dobro skrbjo, orjem, vlačim in gnojim polju, kar največ morem, in to mislim, je poglavitna reč pri umnem obdelovanju kmetijstva! Kdor tako ravná in gospodari, sem mu porok, da bo dobro opravil, in skor bi djál bolje, kakor, če po najnovejših skušnjah in kmetijskih mašinah sega, če po razstavah okrog leta in po novih znajdbah sega, ktere mu nič večega dobička ne donašajo kakor vrlo domače poljsko oskrbovanje po potrjenih pravilih; kdor se iz bukev učí gospodariti, ne bo veliko opravil. Preden se mu le ena skušnja dobro obnese, koliko stroškov in časa mu prizadene! Jez se od mladosti s kmetijstvom ubijam, trpim in delam dostikrat na pretrganje — pravi na dalje — in imam zmirom opravkov dovolj, da vse od malega do večega opazujem in o pravem času opravim; po vsem tem sem si pri kmetijstvu sto in sto vrlih skušinj pridobil, kterih bi se iz bukev nikdar naučil ne bil. In zdaj bi moral na vrat na nos vse to zavreči, in se v neznanih novih kmetijskih rečeh uriti in možé poslušati, kteri morebiti niso še nikdar plužili (orali), ne matike v rokah imeli, živini nikoli pokladali ali gnojnišč oskrbovali; kteri le sém ter tje morda kaj malega vedó, kako se to in to rabi, pa le bolj po vrhu, tega pa, obljubim, da ne vedó, kaj je za me prav, in kaj se z mojim gospodarstvom stika. Da bi mi taki možje učeniki bili, se mi je že večkrat prav za malo zdelo! Kmetovavec naj ne bo učen mož in prav za prav tudi biti ne more, če hoče svoje opravila popolnoma in prav oskrbovati. Solnce, ki je že v starih časih sijalo, sije še dandanes; veter piše kakor njega dni; živini pokladamo kakor predniki naši, trava in druge rastline rastejo leto za letom vedno enako, — in že veliko tisoč let je bil čas, se za to reč poganjati in premišljavati ali drugače obračati; ravno zato menda ni bilo kmetijsko obdelovanje polja pri naših nekdanjih starih prednikih veliko drugačno, kakor dandanašnje; povsod se mora le tako delati, kakor je kraju primerno in zemlji pristojno, po mojih mislih bo vsak gospodar prav ravnal in dobro opravil, kteri se omenjenih navad drži in svoje njive pridno in umno obdeluje. Ali se je

le zdaj celi svet spreobrnil, in natora, ki jo je Bog ustvaril, v sedanjem stoletju drugačna postala? Menim da ne, in ravno zato se ne morem novin poprijeti; prepustim jih drugim, da jih poskusijo; če so dobre, bo za to še zmirom časa dovolj se jih poprijeti in mi ne bodo toliko stroškov prizadjale, kakor onim kmetovavcem, ki so se jih prvi poprijeli.“

Tako je govoril naš gospodar, in res da je imel v lepem redu vse, kar se je le pogledalo; v hiši, skednji in po hlevu je bila snaga, ravno tako je tudi bilo polje njegovo o pravem času in s pridom obdelano. Samo po sebi se tedaj razume, da je beseda njegova pri ljudéh veliko izdala; vèdli so se po njem, in res bi ne bilo preslabo, če bi se bili vsi, ki so njegovim besedam verjeli, tudi po njem ravnali. Tudi pritrdim, da mož ni neumno govoril, da bi kmet vse stare navade svojih prednikov hipoma opustil in se le novih poprijel. Dostikrat preteče celo leto ali celó po več let, preden se kakošna skušnja do konca izpelje in se spriča, da je reč za kmetijstvo dobra; skušnje se ravnajo po kraji, podnebji, zemlji in po še več družih rečeh, po gnoji, vremenu itd. Poskusi se kmali kaj; toda če delo ne gré po sreči, je čas in delo zgubljeno, in to naj večkrat, če se skušnja napak dela. Zato spremlja prav za prav gola previdnost kmetovavca že od starih časov, in ravno zato se ravná rad po starem kopitu in je „konservativen.“

Al ravno s tem dostikrat v nevarnost zabrede, da po starem kopitu predeleč stopa. In te napčne poti se je tudi naš gospodar držal, ko je govoril, kar so zgorej slišali naši bravci. On ni treh reči pomislil, ali pa jih še celó vedil ni. (Dal. prih.)

Detelja naša.

Čujte kmetje kranjski in kranjski trgovci!

Kranjska zemlja ne rodi nobene druge stvari tako dobre in lepe, kakor je navadna naša detelja. Priča tega je, da se semenske te detelje, kadar je letina dobra, speča v ptuje dežele po tisoč in tisoč (tavžent in tavžent) centov, pa ne, da bi se mogla siliti, ampak trgovci dunajski in drugi segajo po nji posebno radi, ker je izvrstno blago. Naša zemlja je taka, da rodi posebno dobro seme; prašajte Berkovića, enega največjih trgovcev na Dunaji, in druge, pa vam bojo to potrdili, da res slovi naša detelja. Zato me v srce boli, da naši domači, zlasti ljubljanski trgovci, skrivajo naš domači pridelek pod imenom „štajarske detelje“ in je ne imenujejo, kakor se spodobi „kranjska rudeča detelja“, da svet vé, čegavo blago je najlepše. Deteljskih plemen (kleeGattungen) je več: najbolj navadno pleme je rudeča detelja (rother klee, trifolium pratense) s tem razločkom, da ena zgodaj cvetè, ena pa

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrto leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 4. novembra 1863.

Gospodarske stvari.

Razglas gospodarjev,

kteri so v razstavi ljubljanski bili poslavljeni ali s častnimi pismi ali s srebrnimi svetinjami.

(Konec.)

V II. vrsti so bili poljski in vrtni sadeži in drugi kmetijski pridelki in obrtniški izdelki naslednjih gospodarjev poslavljeni s častnimi pismi, namreč:

- Gosp. Jožef grof Barbo Waxensteinski, grajšak, za seme svilnih črvičev, kokone, svilo in svilno prejo, kakor tudi za posebno izvrstno marljivost v pospeševanju murbo- in sviloreje na Kranjskem,
- „ Val. Češko, fabrikant v Ljubljani, za koščeno moko, posebno drobno in tudi zastran nizke cene posebnega priporočila vredno,
- C. k. priv. parni mlin za mnogotero pšenično moko,
- Gosp. Jožef Dermel, podružnice kmetijske predstojnik in boštajnski župan, za svilo in pridno pospeševanje murbo- in sviloreje,
- „ Karl Gale, posestnik in fabrikant v Ljubljani, za posebno dobri sir,
- „ Karl Gresel, grajščak v Trebnem, za seme svilnih črvičev in prav praktično napravljene lese za svilne črviče, kakor tudi za pridno pospeševanje murbo- in sviloreje,
- „ Ludevik vitez Gutmansthal-Benvenuti, grajšak v Radečah itd., za posebno dobri sir švajcarske baže,
- „ Anton Homač, oskrbnik fužin v Gradacu in predstojnik metliške kmetijske podružnice, za lepe poljske in vrtno pridelke in prav pridno pospeševanje murbo- in sviloreje,
- „ Anton Jeršan, posestnik na Uncu, za poljske pridelke in vrlo napredovanje v kmetijstvu;
- „ Franc Kovšca, posestnik v Planini, za svilo in hvale vredno obnašanje pri murbo- in sviloreji;
- „ Janez Kutnar, fajmošter v Boštajnu, za vrtno in poljske pridelke in umno kmetijsko gospodarstvo,
- Kmetijska podružnica v Bistrici na Notranjskem, za lepe žitne plemena, svilo in ovčji sir, kakor tudi za marljivo pospeševanje kmetijstva v vseh razdelkih,
- Kmetijska podružnica idrijska za posebne lepe žitne plemena in razno vrtnino, kakor tudi za nevtrudljivo pospeševanje kmetijstva,
- Kmetijska podružnica v Radoljci za mnogovrstne vrtno in poljske pridelke, kakor tudi za pridno pospeševanje umnega kmetovanja,

- Gosp. Franc Viktor Langer žl. Podgoro, grajšak v Pogančah, za posebno izvrstno turšico,
- „ Ant. Lakner, posestnik v Ljubljani, za svilo in pridno pospeševanje murbo- in sviloreje;
- „ Peter Lasnik, posestnik v Ljubljani, za vrtno in poljske pridelke in hvale vredno marljivost v murbo- in sviloreji,
- „ Andrej Malič, posestnik v Ljubljani, za izvrstno peso in druge vrtno in poljske pridelke, kakor tudi za marljivo pospeševanje umnega kmetovanja,
- „ Janez Müller, posestnik v Ljubljani, za lepe poljske pridelke in umno kmetovanje,
- Gospodar Andrej Net v Kokrici, za razne poljske in vrtno pridelke in druge kmetijsko-tehniške izdelke in marljivo pospeševanje murbo- in sviloreje,
- Gosp. Jožef Rudež, grajšak v Ribnici, za obilo razstavo lepega žita in drugih poljskih in vrtnih pridelkov,
- „ dr. Jože Orel, posestnik in c. k. notar v Ljubljani, za obilo razstavo lepih poljskih pridelkov na ljubljanskem mahu pridelanih in po večletnih skušnjah najbolj potrjenih,
- „ Juri Pajk, posestnik v Ljubljani, za obilo razstavo izvrstnih žitnih semen, zelenjavo in druge pridelke iz ljubljanskega maha, in za umno napredovanje v kmetijstvu,
- Gospodar Anton Planinec v Boštajnu za lepe žitne plemena,
- Gosp. Jože Saler, posestnik v Ljubljani, za lepe pridelke iz ljubljanskega močirja in marljivo poljsko obdelovanje,
- „ dr. Jožef Savinšek, grajšak v Metliki, za lepo seme svilnih črvičev in za kokone,
- „ Fr. Samsa, posestnik v Bistrici, za izvrstno svilarstvo,
- „ Andrej Šle, vrtnar v Ribnici, za kokone in pridno svilorejo,
- „ Ferd. Šmidt, posestnik v Šiški, za obilo razstavo lepega sočivja,
- „ Fid. Terpinec, grajšak in fabrikant, za obilo plemen izvrstnega žita in lepih poljskih pridelkov, za posebno lepo svilo in volno jezerskih ovac, kakor tudi za večletno nevtrudljivo pospeševanje umnega gospodarjenja v vseh oddelkih kmetijskih.

Sodniki te vrste se zahvaljujejo vsem razstavnikom, toraj tudi onim, ki tukaj niso posebno imenovani, in so v razstavo le malo pa vendar le lepih pridelkov poslali, kakor tukajšnjemu samostanu čast. oo. frančiškanov in gosp. Stedry-tu za buče, še čez cent težke, nad katerimi se je vse čudilo, in pa za glavico pavalne v vipavski dolini pridelano itd. C. k. kme-

tijska družba se je, ker je sama razstavo osnovala, odpovedala vseh častil za razstavljenih 52 poljskih in vrtnih pridelkov.

V III. vrsti so bile vina in žganjice naslednjih gospodarjev s *častnimi pismi* poslavljenе, in sicer:

- Gosp. Ludevik vitez Gutmansthal-ovo v vsakem oziru izvrstno, iz rajnskih trt napravljeno vino,
 „ Rihard Janežič-evo, posestnika in denarničarja tukajšnje hranilnice, za dolensko, posebno dobro vino iz Krškega od leta 1862,
 „ Jožef grof Barbovo prav dobro iz suhega grozdja napravljeno vino, „Gobca“ imenovano,
 „ Karl Greselnovo dobro črno vino.

Iz Bistrice na Notranjskem poslani slivovec in brinjevec od gosp. Jan. Janežiča, Jan. Tomšiča in Mat. Valenčiča je bil po komisii prav dober spoznan.

Domače krajske vina, ktere je za primero prinesel gosp. Janez Gregorič, od komisije kot izvedenec k presojevanji poklican, so bile za izvrstne vina spoznane.

V IV. vrsti so bile mašine in kmetijsko orodje naslednjih razstavnikov s *častnim pismom* poslavljenе:

- Gosp. Blaža Marolta, posestnika v Planini, koristno napravljeni čbelni panj, ki je vreden, da ga čbelarji spoh posnemajo,
 „ Pavla Koprivšeka, kovača iz Šemnika poleg Zagorja, za izvrstno dvojno ruživnico (mašino za koruzo ružiti), s katero se v eni uri s pomočjo treh pomagačev okoli 10 vagánov turšice orobka,
 „ Pavla Skaleta, učenika podkovstva in kovaškega mojstra v kovaški učilnici c. k. kmetijske družbe na Poljanah v Ljubljani, za slamorezalnice, pluge, brabantse brane itd. zavolj čednega in dobrega dela in za hvale vredno prizadevanje ptuje mašine domá izdelovati in zboljševati.

Razun omenjenih reči je bilo še nekoliko družih dobrih kmetijskih mašin in orodja razstavljenega od g. Fid. Terpinca, J. N. Feuserja, A. Maliča, L. P. Lašnika, Quandesta. Ker pa te mašine niso delo ne domačih fabrik ne domačih rokodelcev za prodaj, jih komisija ni v presojo vzela.

Natoroznanske stvari.

Severni medved.

(Konec.)

To je še dobro, da je medved tako radoveden; to še otmè ktereга. Človek kar rokovico izpusti na tla. Medved obstoji, začne ogledovati rokovico, potlej jo še duha, obrača, in tako se mudí, ta pa beží tačas. Ker pa vidi tacman, da rokovica ni za njegov želodec, zopet teče za begúnom, begún pa kar drugo rokovico vrže od sebe, potlej klobuk ali kapo, kar ima, ruto, — vse, sej za mraz se ne mení v taki nevarnosti, ker se mu preveč tresejo hlače. Če je blizo svojih tovaršev ali blizo barke, lahko uteče, ali če je pa deleč, nazadnje nima s čem več motiti medveda, pa upehan je že vés, medved pa zmirom enakomerno gré za njim, nič utrujen ne, takrat je pa že zadnja.

Kadar medved že nima nič več živeža, ko so se že umaknile vse živali, ob katerih živi, potem se cel seženj globoko zarije v tla, tako da vnanji mraz ne more do njega. Kadar se zakopá, takrat je tak, kakor svalek, tako debel. Zarit je do sušca mesca, tačas vstane, ali tako je suh, da na vseh stranéh od njega visi dolgodlaka koža. Kaka druga tako suha žival se komaj vlačí okoli, on je pa vendar jako uren še vse eno.

Navadno jih gré več skupaj teh kosmatinov ribe

lovit. Kar spravijo se v vodo in ženó ribe, da jih priženó v kak kot v kaki ožini. Ribe se vračajo, medvedje pa kar požirajo; kadar kateri zine, skor vsak pot mu kaka riba izplava v gobec. Lové jih prav tako, kakor naši ribči v rekah.

Kadar so tako sloki (kumerni), peljajo se na ledenih ploščah v obljudene kraje, na pr.: na Izlandijo, Grenlandijo ali kam drugam na severji, kjer potlej napadajo čede, katerim drugače ničesa neté.

Popotnim je medvedova koža za dobro posteljo. Kar sceloma oderó medveda, da je méh potlej. V tacih mehovah ležé, po dva v enem, pa da je obrnjen, dlaka znotraj. Ker je dlaka gosta in dolga, zato je kaj gorko v tacih mehovah, časi takò, da se popotni poté v njih. Dva lahko spita v enem, toraj vsak lahko vé, da ni majhen.

V severnega medveda so severnjaci vsi zamaknjeni. Celó jih bijó, nekaj zarad kože in mastí, nekaj pa zato, ker imajo piko na-nje, ker jim tako pridno pomagajo loviti ribe in morske pse, to jih tako kači, da so jim vsi gorki. Ta grdoba tudi preplaši te živali, tako da po več mescev potlej ni za lov v kacem zalivu. Eskimoeci se morajo za tega delj preseliti kam drugam, če ne, od lakote bi pomrli, ker živé ob teh živalih, živi ne morejo v zemljo. Al v vodi mu ne morejo ničesa; preumetalen je in premočan, — kaj, tak čolniček, *) v kakoršnih se vozijo ti ljudje, kar tacne po njem pa je; za harpune, za take, s kakoršnimi nabadajo morske pse, za te se pa še ne zmeni taka mrcina.

Podgoriški.

Tudi nekoliko zemljopisja.

Misli na vernih duš dan.

Prehobil sem mnogo svetá — tako piše nek modrijan — češ, da najdem deželo, v kateri bi se dalo prav na tihem in v miru živeti, pa ni se mi po sreči izišlo. Mislé, da ni ga pod solncem takošnega kraja, se vrnem domú. In glej, lažnjivi svet premišljevaže zagledam v duhu deželico, majhno sicer pa celó mirovno; leží ti ravno pod polnočnim pasom; na eni strani jo mejí večer našega življenja, proti jutrovem pa se tiče prekrasne in popolnoma srečne, pa še neznane dežele. Število prebivavcev te deželice je veliko, in se vedno množi; enkrat državljan te deželice nikdar več ne umerješ. Hodé po tej deželici najdeš le nizke griče, pa tudi sém ter tje dolinico ravno dosti prostorno, da si v njej zadovoljen prebivavec bajtico postavi. Rosa z nebesa pa solze žalosti zamačejo zemljo v tej deželici, in hladén zrak preprihavajo mrazljivi vetrovi; mi jim pravimo „vzdihljeji“. Sém ter tje zagledaš tudi ktero rožico v blede travo utonjeno. Ljudjé tù stanujoči so ti kaj posebno ljudstvo. Vsi so nemi in ne vejo govoriti, pa iz svojih globokih bajtic vendar-le mnogokrat veljavne in mnogo pomenljive besede dihájo. Mest nikakšnih ne stavijo. Slehern stanuje v ozki bajtici, ne skrbé, kdo mu je sosed, in kaj se okoli njega godí. Tudi kralja vladajočega nimájo. Vsi so si enaki. Odkar v tej deželici stanujejo, imájo vedno najlepši mir med seboj; stanujejo pa tù že kaj časa, in brž ko ne bodo še tukaj dolgo prebivali. Po prerokovanji vendar bodo enkrat vsi zajedno vstali in šli boljše domačije iskat. — Slednji se smé med njimi vseliti, le unih nočejo, kateri se sami vrivajo in ktere sodnije pošiljajo. V grbu ima ta deželica sicer le križ in se imenuje „groblje“, pa vendar-le je mogočna; vse kraljestva tega svetá z vsemi svojimi državljani bodo njej podložne. Do te deželice vsakdo najde; mnogi poti peljajo do

*) Eskimoeci imájo čolniče iz kož morskih psov.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 11. novembra 1863.

Gospodarske stvari.

Zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

Razglas in vabilo.

Prihodnjo sredo, 18. dan t. m., je letni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

Naznanuje se to vsem častitim udom te družbe s tem pristavkom, da, če imajo družbi kaj povedati ali sporočiti, naj izročijo to ob pravem času gosp. predstojniku svoje podružnice, kjer stanujejo, ali pa naravnost odboru družbinemu v Ljubljani. Vabijo se tudi, naj pridejo napovedani dan v zbor.

Ker pa odbor želi v tem zboru častne pisma in svetinje izročiti gospodom in gospodarjem, ki so bili v razstavi ljubljanski poslavljani in v 43. in 44. listu „Novic“ imenovani, prosimo tudi nje vse, naj pridejo ali sami, da se jim v očitnem zboru izročijo te poslavila, ali naj imenujejo koga, kteremu se morejo v zboru dati namesti njih.

Zbor je po navadi v dvorani mestne hiše (na rotovžu) in se začne ob 9. uri dopoldne.

Odbor c. k. kmetijske družbe
v Ljubljani 8. novembra 1863.

Božje drevo in svila ubozih.

Človek se sicer težko k pisanji pripravi, pa vendar ker sem obljubila pisati zastran božjega drevesa (Götterbaum), na kterem se svilne gosence gojé, ki predejo „ubogo svilo“, zato moram svojo obljubo spolniti. Pri nas je gosposka božje drevo vroče priporočevala in je tudi mnogim semena darovala, da sejejo in potlej presajajo drevesca ter puščave gozdé. Prosti kmet se tega noče poprijeti ter pravi: „kadar vidim, da se bode drugim poneslo, bom že tudi jez sadil.“ Bolj izobraženi so ga sejali na lešice (grevice) na vrtu; tudi jez sem ga nekoliko predlansko leto sejala in lansko zimo presadila. Malokdo bo verjel, pa je res tako, da, ktere stebelca sem od setve in v navadni suši julija in avgusta zalivala, so ono leto iz semena izrastle tolike drevesca, kolikor je srednji človek visok; kterih pa nisem zalivala, so le životarile in komaj za štiri prste visoke izrastle, pa so se vendar suši toliko ubranile, da niso poginile. Letos ni bilo tri mesce nič dežja; gorkomer je kazal zmiraj na 25 do 30 stopinj gorkote, in vendar brez zalivanja se mi nobeno drevesce ni posušilo. Iz tega se vidi, da je to drevo za suhe kraje. Al vendar naj nobeden ne misli, da mu dobra zemlja ni ugodna; čem bolja je zemlja, tem bolje raste; ako blizo vrta eno samo drevce vsadiš, brž ti bodo njegove korenine po vrtu, in kmali bo vrt gošča božjega drevja; vsaka po kopanji ranjena koreninica mlado drevesce požene, ki

se prvo leto tudi vkorenini. To je pa dobro, da ima gospodar vsaj dosti presajencev. Neizrečeno veselje mi je bilo, ko so mi gospod P... iz Gorice nekoliko kokonov tacih gosenc poslali, kteri listje božjega drevesa jedó. Iz teh kokonov so se rožnika mesca veliki prelepi metulji — ponočnjaki — z velikimi zelenkastimi perutmi izlegli. Zaprla sem jih v kletko, da se ondi na množenje svojega zaroda pripravljajo. (Ako so ti prosti, kakor drugi svilni metulji, ti ponoči vsi brž odletijo, zakaj močni ponočnjaki so.) Izlegli so po svoji naravi jajčica, ktere so enmalo debeleje memo domačih svilnih, pa belkaste so s črnimi pikami. Iz teh jajčic so se v kakih 14 dneh gosence izlegle, kterim sem listja nosila, da bi jedle kakor navadne sviloprejke; al nobena se ga ni dotaknila, in v mojo veliko žalost poginilo je vse! Da mi je zavoljo tega marsikaka solzica lici namočila, ni treba praviti. To je bila za me grenka skušnja; al vesela sem v nekem talijanskem listu brala, da, ako je kolčikaj ovenjeno peró (in to zvene brž), se ga gosenca ne loti. Zato se mora perje v steklenico (flašo) vode djati, kakor rože, da ne zvene; na tako frišno perje se denejo gosence; tū pa začno jesti in rasti; tudi je prav, ako se jajčica na drevo z gumijem prilepijo, in kadar se gosence izležejo, dobé koj frišno krmo, se redé in v kljub vetru in dežju rastejo, pa če jih tiči, mravlje, kuščarice in drugi sovražniki ne pozobljejo, se zavijejo in dajo ono svilo (žido), ktero Talijan zove „žido ubogih“ (seta de poveri).

Iz Bržeca 24. oktobra.

Minica.

Zakaj se mora kmetovavec dandanašnji več učiti in mora več vediti kakor nekdej.

(Dalje.)

Treh reči — smo rekli — da ni pomislil kmet, ki je rekel, da ni se treba učiti kmetovanja.

Prvič. Kmetijstvo ni ostalo na tisti nizki stopnji, kjer je nekdej bilo, ampak se je malo po malo zmiraj povikševalo na višo stopnjo. Zboljšek plugov, pridelovanje krompirja in detelje, opuščanje prahe, reja živine v hlevih, napeljevanje vode na senožeti in travnike, drenaža itd. — vse to priča, da je napredovalo kmetovanje.

Drugič. Res je sicer, da se zemlja še zmirom po starem vretenu suče in naravne postave so še vedno tiste, ki so bile pred veki in veki; al znanost nature in njenih postav, ktere so, se vé da, podslomba umnega kmetovanja, se je v našem stoletji tako premenila in razširila, da poprej v tisoč letih ne tako.

Še ni popolnoma sto let, kar je ljudém nova luč v kmetijstvu zasijala; če bi bila taka luč našim starim očetom v kmetovanji sijala, gotovo bi se bili spametovali, da bi bili svoje poljske dela drugače opravljali,

Kriesnice.

Pesmi zložene po neimenovanem pesniku. Na svetlo dane po A. Lukšiču.

(Konec.)

Ako so se bravci po tem še bolj seznanili z narodom ter ga jeli ljubiti, bodo ložeje razumeli narodove rane, ki jih dalje razvija v pesmih 19. 30. 31. 33. 39. 40. 44. 47. 48., katerim dodaja lek ali zdravilo. Kakor je že stari Salust učil v glasovitem izreku: „Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur“ ter smo gori pri p. 23. razložili, slovi južno slavenstvo po neslogi, po nesrečnem partikularizmu že zavoljo samega imena (p. 31.):

Kako bi si narod zvali?
Dragi bože, tko će znati?
Kad smo već se lučit stali,
Budmo Srbli i Hrvati.

Budmo jedno a i drugo,
Pak se mržnje okanimo,
Ne bi l' nam se vrag ne rugo,
In koristi s nas neimo...

Budmo dakle zbilja braća,
Kad nas jezik spaja, veže,
A na mudrost um se svraća;
Gdje je više, da preteže.*)

Tako tudi je narod v nemar pustil izvrstnega zložitelja napevov, slavnega Lisinskega, tako, da je v nevolji umrl (p. 33). Po takem nas ne tolaži tudi ne lepota naravna od prekrasnih sedem plitvičkih jezerah. (p. 39.)

Voda skače niz strmeni,
U zelenac sipa brašno,
Kraj stienja se grm zeleni,
Gledat krasno a i strašno.

Nije sedam to jezerah,
Već je naših sedam jadah;
Da nam sreća boljku smiern,
To bi bilo sedam nadah.**)

Al rano, ki jo pesniku seka ta prizor, hladi mu zopet druga stran; tolažijo ga občutki, ki jih izrazuje v pesmi 40., imenovani „Sava“.

Teče Sava od Triglava,
Iz slovjenskog zavičaja,
Od Triglava do Dunava,
Tri plemena k jednu spaja.

Tužno motri tužne kraje,
Gdje joj nekrst djecu bije,
Odkle čuje jank raje
A u pomoć brat nesmije.

Teče Sava od Triglava,
Poji zemlju hladnom vodom;
Savom plovi majka Slava,
Ogleda se medju rodnom.

Rieko svetih čnostvah naših!
Po zelenu teci sagu,
Te divotno srebrom paši
Postojbinu braće dragu!

Medju rodnom slogu žudi,
Djece svoje zna potrebu,
Te slovjensko ime nudi
Biogradu i Zagrebu.

Teci, plini niz poloje,
Te odplini naše jade;
Rodu kazuj pjesme moje,
Da za dragu, za me znade.***)

Neslogi je en vzrok golo ime južnih Slavenov, ter pesnik (menda po izgledu g. Račkega) nasvetuje vsem

*) Stati, stanem = začeti, jeti; stati namesti stajati, staati = slov. stati; mržnja = sovražstvo; rugati se, norca se delati; okaniti se = opustiti; sbilja = zares; spajati = vezati; svraćati = obračati; preteči, pretegnuti = večo veljavo dobiti.

**) Niz = čez, s z genit.; strmem = strmina, strmec; brašno = moka, melja; stienje = kamenita gora kot stena; jad = žalost, bol; boljka = bolja sreća; smierati = namen imeti; nada = upanje.

***) Zavičaj = domovina; spajati = vezati; pojiti = napajati; ploviti = po ladji se voziti; žuditi = želeti; djeca = otroci; nuditi = ponujati; motriti = gledati; raja = kristjani na Turškem; sag = tapet (Teppich); postojbina = stanovališče; pliniti = plaviti, spirati; poloja = plitčina v vodi.

kakor jih ravnajo sedanji kmetovavci, dosti bolj zvedeni memo nekdanjih gospodarjev.

Še le proti koncu preteklega stoletja se je zvedilo, da voda in zrak sta sestavljena iz več stvari, in Lavoisier, učeni Francoz, je spoznal v enem delu zraka, namreč v kislicu, da on je vzrok, da ogenj gori in človek in živina sôpe. Lavoisier je s tem ob enem ključ našel, s katerim so se vrata odprle k novi znanosti, o kateri se je sicer nekdanjim alkimistom in nato-roznancem nekoliko sanjalo, od ktere pa niso imeli pravega spoznanja, — kemija, kakor je zdaj, jim je bila nov svet.

Zdaj še le so začeli ljudje naturo z vsemi drugimi očmi opazovati; počasi zapuščajo svoje poprejšnje napačne zapopadke, ki so jih imeli od raznih lastnost mnogoterih reči, od tisoč in tisoč prikazen; zdaj še le spoznavajo kemijsko žlahto mnozih stvari med seboj; da se sprime stvar s stvarjó, in tako postane čisto nova stvar itd. Izvedili so, da se dá stvar razkrojiti v več stvari, pa da se zopet zloga več stvari v eno, in več tacega. In komaj je 60 let preteklo, da je slavni kemikar Just Liebig z največo pravico izrekel: „Od tega časa, kar je kislic iznajden, se je omikani svet v šegah in navadah veliko veliko drugače obrnil. Znanost sestave ozračja, trde skorje zemeljne, vode, njene moči do rastlinskega in živalskega življenja se na omenjeno najdbo opira. Koristna raba brezštevlnih fabrik in obrtnij, kopanje raznih rud itd. je s to najdbo v ozki zvezi. Lahko se reče, da premožnost držav se je, kar je omenjena najdba znana, jako povzdignila, in tudi premoženje posameznih ljudi je od tega časa na boljsem.“

(Dalje prihodnjič.)

O goveji kugi na dalje.

Na Kranjskem se je žalibog! zopet prikazala goveja kuga v Gradacu kantona metliškega. Dvema kmetoma je poginilo že nekoliko goved. Pritepla se pa je ta pošast po kozlih, ki jih je mesar gradaški brž ko ne iz kake kužne hrvaške okolice kupil. To je vendar groza, da se ljudje še niso spametovali, da bi se varovali kužnih hrvaških krajev, in da še ne sprevidijo, da tudi kozé in ovce zatrosijo kugo! — Gosposka je zaprla hleve in celo vas Gradac, da bi se zatrla kuga, in je ukazala, kar je sicer treba.

Po naznanilu c. k. zagrebškega namestništva od 1. novembra t. l. se je goveja kuga na Hrvaškem in v Slavonii zopet prikazala v več krajih županije reške, zagrebške in požeške in v Zagrebu, Sisku in Viškovcah; na novo je zbolelo 1123 goved, poginilo jih je 916, pobili so jih 95, prebolelo jih je 190. V vsem skupaj jih je dozdej od začetka kuge izmed 22.989 glav zbolelo 4627, poginilo 3577, 137 so jih pobili, prebolelo jih je 807, 106 je ostalo bolnih.

Po naznanilu c. k. deželne general-komande od 27. oktobra malo po malo pojemlje goveja kuga v vojaški granici; le v brodski polkovini je je nekoliko več. Tudi ovčja kuga pojemlje.

Tudi v Bosni odjenjuje očitno; več krajev je že, kjer je popolnoma potihnila; najhuje še razsaja v tistih okolicah, ki so blizo slavonske meje. Tudi druge kužne bolezni so v Bosni bolj potihnile, kar je nastopilo deževno vreme.

Sčasoma bo vendar konec vseh teh pošast.

Radovedni pričakujemo pisma g. dr. Mally-ovega, ki nam bo povedal, kako in kaj.